

30. v. 1939.

H. Kadon. Diplomitöö
392 209

Õigusteaduskond
Kriminaalõigus.

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND
25. mail 1939
№ 507
TARTU

S Ü Ü D I V U S V Õ I M E .

Diplomitöö

A 18874

Maria Kiržakov

T a r t u , 24 mail 1939.a.

2 väikes kirjeldus õigusteaduskonnas

K A V A.

I

S I S S E J U H A T U S .

- a. süüdivuse ja süü mõistete erinevus.
- b. tahtevabaduse probleem.

II

S I S U.

§ 1. Süüdivusvõime mõiste.

- a. defineerimise katsed.
- b. süüdivusvõime mõiste Eesti Kriminaalseadustiku järgi.

§ 2. Süüdivusvõime mõiste sättimisviisid ehk meetodid.

- a. psühholoogiline meetod.
- b. bioloogiline meetod.
- c. sega meetod.

§ 3. Arvustus.

- a. bioloogilise kriteeriumi kriitika
- b. psühholoogilise kriteeriumi kriitika.

§ 4. Psühholoogiline kriteerium Eesti Kriminaalseadustikus.

- a. üldeeskirjad.
- b. Süüdivusvõime rekvisiidid (teo tähendus, iseloom, tegevuse juhtimine)

§ 5. Bioloogiline kriteerium Eesti Kriminaalseadustikus.

a. vaimutegevuse haiguslik rike.

b. meelemõistusetu olek.

c. kehavest või haigusest olenev mõistustlik arenematus.

§ 6. Meie Kriminaalseadustiku seisukoht.

§ 7. Normaalne süüdimatus.

a. absoluutne süüdimatus

b. relatiivne süüdimatus.

§ 8. Partsiaalne ehk nõrgestatud süüdivusvõime.

§ 9. Actio libera in causa.

III

LÕPPKOKKUVÕTE.

Süüdivusvõimetuks tunnustamise järeldused.

K a s u t a t u d m a t e r j a l :

1. K.Saarmann ja Matto. Kriminaalseadustik.kommenteeritud väljaanne.Tallinn 1937.
2. Matto. Kriminaalkohtupidamise seadustik. kommentaaridega.
3. Prof. N.S.Tagancev. Ugolovnoe Ulozenie. 22. märtsil 1903a. Riga - 1922a.
4. Prof.S.V.Posnõsev. Ucebnik ngolovnogo prava. Obsca ja cast. Moskva - 1923.a.
5. Prof. V.F. Ćiž Uēebnik psihiatrii Peterburg 1911.
6. Dr. Edmund Mezger. Persönklichkeit und strafrechtliche Zurechnung. München 1926.a.
7. Dr. Franz Liszt. Lehrbuch des Deutschen Strafrechts.
Berliin und Leipzig - 1921.
8. Vergleichende Dastellung des Deutschen und Ausländischen Strafrechts.
Prof. dr. Lilienthal. Zurechnungsfähigkeit.
Berlin 1908.lhk.

SISSEJUHATUS.

a. Süüdivuse ja süüte mõistete erinevus.

Kriminaalõiguse oluliste põhimõtete kohaselt karistus peab rakendatama ainult niisuguste isikute suhtes, kellele see võib avaldada süütegudest ärahoidvat mõju, - teiste sõnadega süüdivusvõimeliste isikute suhtes. Oluliseks tunnuseks süüteo eristamisel kahjust, mis on tekitatud loomade, loodusjõudude jne. poolt, on isiku süüdivusvõime.

Kriminaal kohtu ees võib olla vastutav tegude eest ainult füüsiline inimene ja ainult oma isikliku süü eest, mitte aga teiste eest. Kriminaalõiguse norm kohustab inimest, inimene esineb kriminaalõiguse subjektina.

Professor dr. Lilienthal'i väite kohaselt - süüdivusvõime on eeldus kriminaalõiguse normide rakendamiseks.¹⁾

α. Tuleb teha vahet süüdivuse ja süüilisuse mõistete vahel. Süü võib esineda ainult siis, kui on olemas

1) Vrdl. Professor dr. Lilienthal, zurechnungsfähigkeit lk. 1. Vergleichende Darstellung des Deutschen und Ausländische Strafrechts Berlin 1908.

süüdivusvõime. Kriminaalseadustiku²⁾ süsteemi kohaselt langeb karistuse alla vaid süüdlane, seega isik, kes süüteo toime pannud süüliselt. Süülisus omakorda eeldab süüdivuse olemasolu (täpsemalt - süüid kõrvaldavate põhjuste puudumist KrS § 39,42) ja süüteo toimepanekud tahtlikult või ettevaatamatult. Kuna Kriminaalseadustiku süsteemi kohaselt süüdlase mõiste eeldab süülisust, ei ole võimalik n.n.

Objektiivse vastuse^{tu!} (süüvormidest - tahtvusest või ettevaatamatusest vaba vastuse^{tu!}) rakendamine.

Prof. Posnõšev'i³⁾ arvates, süü all kriminaalõiguses tuleb mõista subjekti poolt väljendatud niisugust meeleolu, mille juures ta teotseb kuritahtlikul viisil, teades või - enam-vähem omades võimalust teada oma käitumise kuritahtlikku iseloomu ja olles niisuguses olukorras, et võis antud käitumisest hoiduda, kui tal ei oleks arendamatud viimasele vastukäivad tunded ja kujutused.

2) Vt. K. Saarmann ja Matto. Kriminaalseadustik kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 1937. lhk. 30. Edaspidi tsitaatides tarvitatakse mainitud teematu kohta "Kriminaalseadustik".

3) Vrdl. Prof. Posnõšev, Ucebnic ugolovnogo prava. Moskva 1923.a. lhk. 114.

Dr. Fr. Liszt ⁴⁾ ütleb, et süüdivus on selleks põhjuseks, mis kõrvaldab süüd.

b. tahtevabaduse probleem.

Arutades süüdivusvõime mõistet tuleb lühidalt peatuda ka tahtevabaduse probleemil (indeterminismi ja determinismi probleemil).

Juriidilises ringkonnas oli levinud vaade, - et tahtevabaduseta üldse ei ole õigust kedagi vastutusele võtta ja karistada, sest keegi ei ole süüdi oma tegude eest.

Kaasaegsed seadusandlused püüavad mitte tegeleda tahtevabaduse, kui metafüüsilise, puht *philosophia* alale kuuluva mõistega. Selle asemel vaatlevad karistust, kui parandamise vahendit.

I

---

4) Vrdl. Dr. Fr. Liszt Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. Berlin und Leipzig 1921a.

II

S I S U

§ 1. Süüdivusvõime mõiste.

a. defineerimise katsed.

Juriidilises literatuuris püüti leida vastavaid süüdivusvõime definitsiooni. Vaatamata sellele, et definitsioone süüdivusvõime kohta on väga palju, ei ole üldtunnustatud definitsiooni.

Dr. Mezger'i⁵⁾ arvates katsed süüdivusvõime kindlakstegemiseks võib jaotada kahte suurde gruppi.

Esimene grupp haarab neid vaateid, mis näevad süüdimatuse olemust võimetuses oma isiksust konkreetse teol maksma panna.

Teine grupp haarab vaateid, mis näevad süüdimatuse olemust tegija isiksuse~~ks~~ kõrväle kaldumises teiste isiksusest. (Keskmisest inimesest kõrvale kaldumine).

Rääkides süüdivusvõime definitsioonidest tuleb peatuda kuulsa dr. Fr. Liszt definitsioonil. Viimane

---

5) Vrdl. Dr. Edmund Mezger Persönlichkeit und strafrechtliche Zurechnung, München 1926. lhk. 18 ja 19.

kõlab järgmiselt: "Süüdivusvõime on võime sotsiaalselt käituda"⁶⁾

Süüdivusvõime eeldab, nagu arvab prof. dr. Liszt, et isiku psühhe käsutab sotsiaalseks täisväärtuslik^kseks vajalikkude kujutluste hulga üle, ja et kujutluste sidumine toimub normaalselt ja normaalse kiirusega, et kujutluste tundeline toon ja ~~seadega~~ ^{tegev}vuse^t motiveeriv jõud vastab üldistele õiguslikkudele, kõlblistele ^{ja} usulistele normidele läbilõikes.

Üldse, et tahte impulsside suund ja tugevus endast ei kujuta midagi anormaalset.

Prof. Posnõsev'i ⁷⁾ definitsiooni järgi süüdivusvõime on psühhiliste omaduste kogu, mille olemasolul ²tunnustab ¹seadusandlus inimest võimeliseks vastutama kriminaalkohtu ees, kanda kriminaal vastutust.

See on formaalne definitsioon - ütleb prof. Posnõsev, esitades teist sisulist definitsiooni ja nimelt-süüdivusvõime all tuleb mõista - inimese võimet arusaada ja arutada nähete kausaalseid ^dsidemeid^d, s.t.

6) Vrdl. Dr. Fr. Liszt. Lehrbuch des Deutschen Strafrechts Berlin und Leipzig 1921. lhk 164.

7) Prof. Posnõsev. Ucebник ugolovnogo prava. Moskva 1923. lhk. 88.

tegelikult eksisteerivaid tundeid ja tajumisi mitte segad^{es} kujutlustega, ja võimet toimida vastavalt sellele otsusele, millele on viinud selle toiminguga arutamine.

Üldiselt võib üelda, et süüdivusvõime on võime õiguspäraselt käituda.

b. süüdivusvõime mõiste Eesti Kriminaalseadustiku järgi.

Meil kehtivas kriminaalseadustikus süüdivusvõime mõiste on paigutatud § 39-sse ja 40 ja 41.

§ 39. lausub⁸⁾ " Süüks ei arvata süütegu, mille saatis korda isik, kes kordasaatmise ajal oma teo iseloomust ja tähendusest ei võinud saada aru või juhtida oma tegevust, olgu vaimu tegevuse haigusliku rikke, meelemõistuseta oleku või kehavaest või haigusest oleneva mõistusliku arenematuse tagajärjel!"

Kriminaalseadustik ei anna süüdivuse mõistet vaid toob tunnusmärke, milliste olemasolu teataval isikul tuleb eeldada selle isiku süüdimatust (negatiivne määritelu) . Kriminaalseadustiku § 39, § 40-41

---

8) Vt. Kriminaalseadustik § 39.

Üldse süüdivus on võime, mis on omane igale normaalselt arenenud ja vaimselt tervele isikule. Normaalse arengu tulemuseks on nn. vaimne küpsus, mis omakorda vastab järgmistele nõuetele - vaimuelu peab liikuma neis piirides, mis omased keskmisele inimesele; eriti on vajalik, et kujutluste asotsiatsioon sünniks harilikus suunas ja hariliku kiirusega ja et kujutluste tundevärving vastaks sotsiaalselt sobiva isiku omale.

§ 2. Süüdivusvõime mõiste sättimisviisid ehk meetodid.

a. psühholoogiline meetod.

Selleks, et konstrueerida süüdivusvõime mõistet, on rakendust leidnud kolm meetodit: psühholoogiline bioloogiline ja sega meetod.

Psühholoogilise meetodi iseloomustavaks jooneks on see, et seadus fikseerib neid psühholoogilisi tunnuseid, milliste ^{esinedes} ~~puudumisel~~ isik ei ole süüdivusvõimne. Näiteks: isik ei ole süüdivusvõimeline, kui ta ei suuda oma teo iseloomust ja tähendusest saada aru või juhtida oma tegevust.

b. bioloogiline meetod.

Bioloogilise meetodi iseloomustavaks jooneks on, et seaduses antakse nende psühhofüsioloogiliste nähtuste loend, millised võivad põhjustada süüdivusvõime puudumist.

c. sega meetod.

Bioloogilise~~is~~ - psühholoogilise ehk segameetodi ülesanne on kõrvaldada psühholoogilise ja bioloogilise meetodite~~le~~ puudusi. Selleks, et päästa nende meetodite ühekülgsusest, sega meetod ühendab mõlemad. Nii näiteks mainib meie Kriminaalseadustik, mis käs~~te~~eerub just bioloogilis - psühholoogilisel meetodil, esiteks psühholoogilist juriidilist tunnust, - see on "... kes.... oma teo iseloomust ja tähendusest ei võinud saada aru või juhtida oma tegevust ¹⁹⁾ ja teiseks, bioloogilist tunnust - mainib niisuguseid vaimuseisundeid, mis põhjustavad süüdivusvõime puudumist. s.o. " olgu vaimu tegevuse haigusliku rike, meelemõistuse- ta oleku, või kehavast või haigusest oleneva mõistus-

---

9) Vt. Kriminaalseadustik § 39.

liku arenematuse tagajärjel.¹⁰⁾

§ 3. Arvustus.

a. bioloogilise kriteeriumi kriitika.

Puht bioloogiline meetod on langenud terava juriidilise arvustuse alla.

Gretener¹¹⁾ oma teoses "Die Zurechnungsfähigkeit als Gesetzgebungsfrage" räägib süüdivusvõimest kui psühho-juriidilisest mõistest, mitte aga puht meditsiinilisest mõistest. Gretener pakub sega-süsteemi, mis selgelt piiritleb eksperdi - arsti ja kohtuniku ülesandeid. Kindel vaimuhaiguse mõiste psühholoogilise kriteeriumi-ta üldse pole võimalik. Bioloogiline meetod, nõuab, et tunnused, mis kõrvaldavad süüdivusvõimet, oleksid puht meditsiiniliselt kindlaks tehtud. Vastuse peab andma ekspert-arst küsimusele, kas üldse on olemas antud juhul defekt; kui on, siis milline on defekti mõju kas isiku psühhika, tunde võit¹²⁾tahte peale. Defektid võivad olla rasked ja kerged. Iga defekt ei kõrvalda veel süüdivusvõimet. Nt. rike võib olla väga

10) Vt. Kriminaalseadustik § 39.

11) Vrdl. Gretener. Die Zurechnungsfähigkeit als Gesetzgebungsfrage. 1897. lhk.17.

kerge kujuline, mis ei tee isikut süüdivusvõimetuks. Sellepärast süüdivusvõime küsimust tuleb lahendada ka kohtul, toetudes eksperdi andmetele.

b. Psühholoogilise kriteeriumi kriitika.

Psühholoogilisel meetodil on ka omad puudused. Esiteks, puudub psühholoogiliste tunnuste loend, mis kõrvaldab süüdivusvõime~~X~~; teiseks, ei anna ta kindlat piiri arstile eksperdile. Nii kohtul kui ka arstil on ebaselge missugused elemendid peavad olema süüdivusvõime määramisel. Dr. Mezger'i¹²⁾ arvates - psühholoogiline sättimisviis ei või üldse iseseisvalt ~~olla~~ ^{esineda}, vaid peab põhinema alusel s.o. bioloogilise kriteeriumi struktuuril.

§ 4. Psühholoogiline kriteerium Eesti ^{riminaal.} Kiriku-
seadustikus.

Süüdivusvõime eeldab kõige pealt inimese võimet aru saada oma teo iseloomust ja tähendusest; aru saada oma teo suhest ^t meid ümbritseva välise maailmaga,

12) Vrdl. Dr. Edmund Mezger. Persönlichkeit und strafrechtliche Zurechnung. München 1926. lhk.17.

teiste isikute õiguste ja huvidega ja võime aru saada seaduse käskudest ja keeludest.¹³⁾

Küsimus selle üle, kas oli süüdlasel konkreetsel juhul tõeline arusaamine oma teo iseloomust ja tähendusest, või süüalune tegutses ettevaatamatult, järelemõtlematult võib olla aluseks, süüdivusvõime nüansside-tahtluse ja ettevaatamatuse eristamiseks. Kui aga puudus seesama võime oma teost aru saada, võime eristada lubatud ja lubamatut, siis hävib iga võimalus rääkida tegija kriminaal vastutusest.

Meie kriminaalseadustiku § 1¹⁴⁾ nimetab süüteoks tegu, mis selle kordasaatmise ajal seadusega keelatud karistuse ähvardusel. Süütegu Kriminaalseadustiku järgi on puht objektiivne nähe - kriminaalõiguslikult seadusvastane tegu; süüdlane - on isik, kes süülist süütegu toime pani; süüdlase mõiste haarab niihästi objektiivseid (süütegu) kui ka subjektiivseid elemente (süüd määravad ja süüd kõrvaldavad asjaolusid) Sellest tuleb järeldada, et süüdivusvõimetu isik võib

---

13) Vrd. Prof. Tagancev. Ugolovno Ulozenie 1903a.

14) Vt. Kriminaalseadustik § 1.

~~teinida~~ ^{soositada} süütegu, kuid on vaba kriminaal-vastutusest.

- a. Nii on esimeseks süüdivusvõime tingimuseks on võime arusaada oma tegudest. Arusaamine hõlmab intellektuaalse sfääri. Kuid ainult see võime ei tee isikut täielikult süüdivusvõimeliseks. Süüteod ei puuduta mõtlemise ala, vaid puudutavad tegevuse ala. Selleks, et isik oleks süüdivusvõimeline on paratamatult ~~tingimus~~ tingimus~~eks~~, et koos võimega oma tegudest arusaada oleks olnud ka võime juhtida oma tegevust. Viimane hõlmab emotsionaalse sfääri. See on teine oluline süüdivusvõime tunnus. Mõlemad võimed arenavad või paralüsee-rivad mõtte üheaegselt. Võime juhtida oma tegevust ei või eksisteerida, kui ei ole võimet aru saada käitumisest. Selleks, et tunnustada isikut süüdivusvõime- tuks, on küllaldane kriminaalseadustiku § 39 kohaselt, et kohus arsti-eksperdi andmetele rajanedes tunnustaks kohtualust kas võimetuks oma teo~~o~~ iseloomust ja tähendusest aru saada või, hoolimata süütegijal olnud arusaamisest oma teost, võimetuks juhtida oma tegevust.

Need kaks paratamatut tingimust on seaduses leid-

nud kindlat väljendust juba mainitud § 39. räägib -
 "... kes kordasaatmise ajal oma teo iseloomust ja tähendusest ei võinud saada aru või juhtida oma tegevust.

8. Teo iseloomu all tuleb mõista teo füüsilisix tingimusi, (prof. Tagancev'i vormel)¹⁵⁾, käitumise puht praktilist külge. Näiteks laps võtab püssi ja laseb. Temal ei ole mingit arusaamist käitumise faktilisest küljest, ta ei tea midagi oma teo tagajärjest

b. Teo tähendus.

Teo tähenduse all tuleb mõista käitumise sotsiaalset õiguslikku iseloomu. Kas sooritatud tegu on õigusvastane või õiguspärane? Seda inimene peab aru saama sotsiaalsetest elunõuetest; ta peab teadma, mis on keelatud. Need omadused peavad olema teo kordasaatmise ajal - seaduses on see moment kindlaks tehtud. Anormaalne psüühiline seisund, mis oli märgatav enne või pärast süüdivuste toime panemist, ei avalda mõju süüdivusvõime määramisel antud süüdivuste suhtes,

---

15) Vrdl. Prof. Tagancev. Ugolovnoi Ulozenie. 1903.a.

ei avalda mõju antud käitumise süüksarvamisele. Järelikult on võimalik teha vastutavaks isikut, kes kordasaatis süütesu dilucida intervalla (selgetel ajavahemikudel). Loomulikult niisugusel juhul nii arst-ekspert kui ka kohus peavad olema äärmiselt ettevaatlikud ja mitte segama selgeid momente varjatud hullumeelsusega.¹⁶⁾

Prof. Poznõsev¹⁷⁾ teeb teravat vahet anormaalsuse ja süüdivusvõimetuse mõistete vahel. Anormaalsete inimeste ja seisundite arv on väga suur ja kaugeltki kõik need inimesed ei ole süüdivusvõimetud ja seisundid süüdivusvõimetud; ainult need anormaalsed seisundid, kus puudub süüdivusvõime kas või üks^{ainuski} tunnus, on süüdivusvõimetud seisundid. Ka mitte kõik tasakaalutud, samuti mitte kõik enesele aru anda mitte suutvad või halvasti suutvad rumalad inimesed isikud, näiteks mitte kõik neurasteenikud, mitte kõik rumalad inimesed ei ole süüdivusvõimetud. Edasi, prof. Poznõsev'i¹⁸⁾

16) Vrdl. Tagancov. Ugalovnoe Ulozenie. Moskva 1903.

17) Vrdl. Prof. Poznõsev. Ucebnik Ugoeorinogo prava Moskva 1923.a.

18) Vrdl. Prof. Poznõsev. Ucebnik Ugoeoringo prava Moskva 1923.a.

arvates, ei saa normaalsuse mõistet viia süüdivusvõimelisuse definitsiooni, see tähendaks x asemel panna y, Ja loogiliselt kerkib üles küsimus: mida loetakse üldse normaalseks?

Mõned teoreetikud näevad anormaalsust seal, kus on märgata kalduvust keskmisest inimesest. Kui sellega nõustuda, siis geeniused, originaalsed süütegijad, langevad välja süüdivusvõimeliste isikute hulgast.

rehtivas Dr. Mezger¹⁹⁾ anormaalsuse mõistet püüdis leida kriminaalõiguses, sest siin süüdivusvõime mõiste on lähemalt määritletud.

§ 5. Bioloogiline kriteerium Eesti Kriminaalseadustikus.

a) vaimutegevuse haiguslik rike.

Psühho-füüsilised nähtused, mis eeldavad süüdivusvõimetust on seaduses kindlaks tehtud, Loomulikult on väga raske leida niisuguseid termineid, mis haaraksid kõike süüdivusvõimetuse seisundeid. Süüdivusvõimetud^{se} seisundeid on nii mitmesugused, nii märka-

19) Vrdl. Dr. Edmund Mezger. Persönlichkeit und strafrechtliche Zurechnung. München 1926 lhk.22.

matult lähevad üle üksteisse, et seadus ei suuda loendada üksikasjalikult kõiki nähtusi, mis eeldaksid süüdivusvõimetust.

Kohtul on oluline vaid lõplik tulemus nimelt - kas süüalune oli niisuguses seisundis, mis hävitas süüdivusvõimelisuse, ükskõik missugusest põhjusest ja tingimused seda põhjustasid. Sellepärast kriminaalseadustikus on antud üldine ülevaade süüdivusvõimetuseisunditest, mitte puudutades üksikuid psühhiliste kannatuste vorme ja kujusid. Juristil on tähtis kindlaks teha, kas on antud niisugune seisund kus isik ei saanud aru oma teo iseloomust ja tähendusest või ei võinud juhtida oma tegevust. Loomulikult ~~ainult~~ kohus ise ei saa niisugust seisundit kindlaks teha - ta peab toetuma arsti-eksperdi arvamisele . Nagu juba eelpool oli mainitud, seadus annab üldise ülevaate*. Kui aga seaduses oleks loendatud psühhiliste kannatuste tüübid, oleks olnud võimalik rakendada karistust ainult nende isikute suhtes, kes eksperdi arvamise järele on terved või vastupidi, tunnustada isikut süüdivusvõimetuks, mis käiks vastu teadlaste arvamustele. Bioloogilise kriteeriumi kohaselt süüdi-

divust kõrvaldavaid põhjusi jaotatakse kahte liiki:

1. psühho-pataloogilised nähtused. 2. eluiga.

Psühho-pataloogilised nähtused jaotatakse § 39 kriminaalseadustik²⁰⁾, kolme liiki:

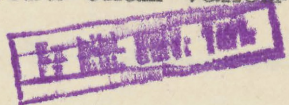
a. vaimutegevuse haiguslik rike.

b. meelemõistuseta olek.

c. kehavest või haigusest olenev mõistuslik arenematus.

a. Vaimutegevuse haiguslik rike.

Meil ei ole rahuldavat haiguse-eriti vaimuhaiguse definitsiooni. On levinud prof. Esquirol'i definitsioon ja nimelt: "vaimuhaigus on peaaegu haigus (affection),^{mis} harilikult krooniline ja palavikuta iseloomustav tunnete mõistete ja tahte häirete poolest." Vaimutegevuse haiguslik rike on vaimuhaigus~~ed~~ sõna laiemas mõttes — psühhoosid ja neuroosid. Vaimu^{tegevuse} haiguslik rike teeb inimese süüdivusvõimetuks siis, kui see rike on püsiv, võib n.t. kesta terve elu, s.o. vaimuhaigus sõna otseses mõttes, kuid ka siis, kui ta on lühiaegseks episoodiks inimese elus ja muutes seda enam vähem või lühemaks ajaks.

20) Vt. Kriminaalseadustik § 39.

Rääkides anormaalset psühhilisest seisundist ei saa teha päris kindlaks, mis see siis on. Nagu õiglaselt arvab dr. Lilienthal²¹⁾ ebanormaalsuse mõiste laseb end³ ~~niisama~~⁴ vähe kindlaks teha kui ka mõiste "haige". Täiesti normaalseid isikuid on niisama vähe kui täiesti terveid. Normaalsest psüühikast kõrvale kalduvusi saab kindlaks teha ainult umbkaudselt, seega matemaatiline täpsus ei või siin esineda. Vaimuhaigused on kas püsivad, progresseeruvad või ajutised vaimuhaigused, viimased võivad esineda perioodiliselt; kas külgesündinud, või hiljem avaldunud. Kõik need haigused võivad esineda tajumise, mõtlemise (intellektuaalse) või emotsionaalsel alal. Kahtlemata see, kes lapseas oli idioot või seesmine konstitutsioon oli äärmiselt psühhopaatne, leiab kaitset kriminaalseaduse poolt. Oleks see teisiti, siis prof. Liszt'i²²⁾ ütelse järgi "iseendale truuks jääv idioot võiks olla süüdivuse eeskujuks .

On olemas tihe side isiku konstitutsiooni ja pärast tekkinud vaimuhaiguse vahel. ~~1. haige konsti-~~

- 21) Vrdl. dr. Lilienthal. Zurechnungsfähigkeit Vergleichende Darstellung. Berlin 1908.a. lhk. 26.
 22) Vrdl. Dr. Fr. Liszt. Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. Berlin und Leipzig 1921. lhk. 163.

Tahte ja tunde alal võivad olla suured häired, hoolimata kõrgelt arenenud intellektist. Psühhiaatria tunneb niisuguseid psüühilisi haigusi, kus mõtlemise protsessid toimuvad päris normaalselt, kuid katkeb mõtlemise ja käitumise vahel vastastikune suhe. Inimene ei suuda oma soovidele vastu hakata, ja järelikult on ta süüdivusvõimetu.

b. meelemõistuseta olek.

Meelemõistuseta olek dr. Liszt'i²³⁾ definitsiooni järgi on teadvuse kõrgemakraadiline tumestus, mille tagajärjel side väliste sündmuste ja iseteadvuse vahel + on puudulik, reeglipärane kujutluste motivatsioon on segatud, ja sellega koos hävib süüdivusvõime. Meelemõistuseta oleku all tuleb mõista väga mitmesuguseid seisundeid: normaalsed — näiteks normaalne uni, hüпноosi mõju all viibimine; ja abnormseid — näiteks tugev affekt, mitmesuguste haigustega kaasas käivat palaviku läbi välja kutsutud vaimsed häired, samuti viha; hirm, mis katkestab vaimutegevust, tumestades teadvust. Rääkides meelemõistuseta olekust

23) Vrdl. dr. Fr. Liszt. Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. Berlin und Leipzig. 1921.a. lhk.171.

ei tule igakord selle all mõista absoluutset teadvuse puudumist. Meelemõistuseteta olek kõrvaldab süüdivusvõime~~x~~, siis, kui on hävitatud võimalus oma teo iseloomust ja tähendusest aru saada hing juhtida oma tegevust.

Meelemõistuseteta olek haarab järgmisi juhtumeid: ^{selliseid} kus häire on seotud somaatilise haigusega; siia kuulub sonimise seisund, mis võib olla kõrge temperatuuri juures, või ilma selleta. Siia kuulub ka minestus, mis on tekitatud kas mingisuguse närvihaiguse tagajärjel (epilepsia, h^usteria, neurasteenia jne.). või pärast rasket haigust, operatsioonid, rasket~~t~~ traumaaatilist riket.

Närvihaigus iseenesest ei tee isikut süüdivusvõimetuks, kuid on he~~ks~~ks vundamendiks vaimuhaiguse tekkimise~~ks~~ks. Kui süütegu oli sooritatud momendil, mil avalda end psühhiline häire (näiteks epilepsiline~~ne~~ transi seisund, lühiaegne hüsteeriline meelte-segadus jne.), siis tegija peab olema tunnustatud arusaadavalt süüdivusvõimetuks selle konkreetse süüteo suhtes.

Meelemõistuseteta olek võib olla mürgitamise tagajärjeks. J_uristil on ebaoluline missugune mürk (al-

kohol, morfium, kokaiin jne.) on sissevõetud. Oluline on aga mürgitamise aste. Iseenesest mürgi sissevõtmine ei eelda veel süüdivusvõimetust. Kui aga mürgi võtmine avaldas niisugust mõju, et üks süüdivusvõime elementidest hakkas puuduma - sel korral mürgi võtmine on põhjuseks süüdivusvõimetuse seisundi tekimisel. Arstlik ekspertiis peab kindlaks tegema misugused muutused mürgi tekitab isiku psühhilises sfääris. Tihti see ülesanne on raske ja mõnikord lahendamatu. Suurt tähtsust omab alkoholiga mürgitamine. Juriidilisest seisukohast tuleb teha vahet kahe alkoholi mürgitamise astme vahel: täieline ja mitte täieline aste. Täieline alkoholiga mürgitamine kõrvaldab süüdivusvõimet, mittetäieline ei hävita viimast. Kohus ei ole kohustatud viimasel juhul kergendama karistust, kuid ta on küll õigustatud.

Meelemõistuseta oleku^b võivad tekitada ruttu mööduvad vaimutegevuse rikked, mis ei ole seotud^d somaatilise haigusega ega mürgitamisega. Näiteks kiiresti mööduv vaimu^d segadus mitmetes erinevates vormides, üksikute psühhiliste häirete puhangute kujul. Affekt võib olla meelemõistuseta oleku põhjuseks.

Affekt on äärmine hingeline ^{||}ärevus, ta peab olema väga tugev selleks, et tuua kaasa süüdivusvõimetust. Ta peab halvama normaalset kujutluste käiku ja seega normaalse motivatsiooni tekkimist, tumestades tead-
vust; kerge affekt ei kõrvalda süüdivusvõimet. Igal konkreetsel juhul tuleb kindlaks teha affekti tugevust.

Hüpnootiline seisund on ka üheks põhjuseks mee-
lemõistuseeta oleku tekkimiseks. Kahtluseta võib väi-
ta, et inimene hüpnootilises seisundis on süüdivusvõi-
metu. Selles seisundis subjekt täiesti alistub eks-
perimentaatori tahtele ja automaatselt teeb kõik,
mida temalt ² see nõuab. Vastutajaks süüteo eest, mis
oli sooritatud hüpnootilise seisundis on see, kes
hüpnotiseeris, mitte see, kes oli hüpnotiseeritud.

c. kehavest või haigusest olenev mõistus-
lik arenematus.

Meie kriminaalseadustiku²⁴⁾ järgi ja üldse kri-
minaalõiguse printsiipide kohaselt mõistuslik arene-
matus on põhjuse~~ks~~ süüdivusvõimetuks tunnustamiseks.

24) Vt. Kriminaalseadustik.

Mõistuslik arenematus kõrvaldab need elemendid, mis on paratamatud selleks, et olla süüdivusvõimelised; nii on see üldiselt.

Kõige raskem peaaegu ja järelkult terve organismi arenematus on nn. idiotism. See haigus võib olla päritud (vanemate alkoholismi, epilepsia) või külgesündinud - näiteks lootehaigused või rasked lastehaigused esimestel elu aastatel.

Kriminaalõiguslikult on tähtis kindlaks teha kas idiootsus on täielik - raskekujuline või mitte-täielik-kergekujuline. Viimasel korral tuleb igal konkreetsel juhul tõestada süüdivusvõimelisust. Idiotismi juures vaimuelu peaaegu üleüldse puudub; mida vähem väljendub psüühiline elu, seda täielikum on idiotism. Kõige õigem, nagu ütleb prof. psühhiaater, Čiž²⁵⁾ oleks lugeda psühhilise arengumõõdupuude kõnet; ja kõnelemise seisukorra järele kindlaks teha idiootsuse astet. Täielik idiootsus loomulikult teeb isikud süüdivusvõimetuks, sest siin üldse ei ole märgata vaimuelu, puudub võime rääkimiseks.

25) Vrdl. prof. Čiž. Kurs psihiaatrii lhk. 279. Peterburg-Kiev. 1911a.

Kergekujulise idiootsuse juures on kerge eksida ja asetada niisugust haiget vangimajja. Mida paremini arstid tunnevad psühhiaatriat, seda vähem arv vaimuhaigeid istub vangimajas, ja seda rohkem neid asetatakse vaimuhaiglatesse. Kergekujulise või mitte täieliku idiootsuse juures, mis seisab lähedal rumalusega, kohus peab igal konkreetsel juhul, ekspertiisi abil, hindama antud indiviidi erinevusi, tema intellektuaalse arenematus astet, aluseks võttes süüdivusvõime üldist kriteeriumi.

Siia gruppi kuulub ka orgaanilistest vigadest tingitud arenematus (kurtummus).

Kurtumm ei ole veel süüdivusvõimetu, kui ta haigus ei ole teinud muudatusi tema psühhilises elus.

Elupraktika ja vastavad teadused tunnistavad, et kurtumm, kui ta haigestus enne intellektuaalse ja eetilist arengut, on arenematus; ta seisund on võrdne idiootsuse seisundiga. See on seletatav sellega, et

- 1) intellektuaalne sfäär on kitsendatud - puudub mõistete küllaldane arv, ja võime neid kombineerida;
- 2) - eetilises sfääris on sama mõistete puudus, puudub võimalus normaalselt väljendada oma tundeid ja kuulda

vastust. Kõik see muudab isiku vastutamatuks, ^{oma} tegude eest. Niisugust mõju avaldab kurttumus siis, kui see haigus areneb perioodis, mil intellektuaalne elu alles hakkas arenema - lapse eas. Kurttumus takistab organismi arengut, kuid ei hävita juba olevat arengut.

Kohtul on tähtis kindlaks teha, kas kurttumus väljendas end enne süüdivusvõime saabumist või pärast. Kui kurtumm on vastavalt kasvatatud, siis ta võib muutuda süüdivusvõimeliseks. Elupraktika näitab meile, et mõned kurtummadest, kes on saanud hariduse, seisavad mitte ainult keskmisel, vaid koguni kõrgel tasemel.

Kohtul tuleb igal konkreetsel juhul teha kindlaks, kas antud kurtumm on süüdivusvõimeline või mitte.

Võivad olla ka peale kurtummuse teised ³ ⁴ ⁵ ¹ ² orgaanilised vead, mis niivõrd takistavad intellektuaalset ja emotsionaalset arenemist, et haiget tuleb samuti tunnustada süüdivusvõimetuks.

§. 6. Kriminaalseadustiku seisukoht.

Kriminaalseadustik põhineb segameetodil, leides ^{olevat} ~~tõde~~ otstarbekohase ~~---~~ - parema faktorid, mis piiritleb arsti-eksperdi ja kohtuniku ülesandeid. Segameetod

annab kindlaid juhiseid arstile.

Arst-eksperdi ülesanne on konstateerida defekti olemasolu, viimase mõju intellektuaalsele ja emotsionaalsele tegevusele. Sellega piirdub arsti kohustus kohtu suhtes süüdivusvõimetuks tunnustamise protseduuriga.

Kohtu ülesanne on kindlaks teha arsti andmetele rajanedes, kas tunnused, mis kõrvaldavad süüdivusvõimet on küllaldased või mitte? Kas defekt võis häirida võimalust oma teo iseloomust ja tähendusest arusaada või juhtida oma tegevust.

Suurem osa kaasaegsetest seadusandlustest tarvitavad süüdivusvõime mõiste konstrueerimiseks segameetodit. Kuna on olemas koodeksid, mis rajanevad bioloogilisele meetodile (näiteks Code pénal aastast 1810); Šveitsi koodeks aastast 1893) ; ja koodeksid, mis süüdivusvõime mõiste sättimisel kasutavad puht psühholoogilist meetodit. Veel kord võib mainida, et segameetodi paremus seisab selles, et ta teravalt piiritleb arste ja kohtuniku ülesandeid.

§ 7. Normaalne süüdimatus.

a. absoluutne süüdimatus.

Ebanormaalse süüdimatuse (Kriminaalseadustiku § 39)²⁶⁾ kõrval tunneb Kriminaalseadustik ka normaalset süüdimatust. Normaalne süüdimatus võib ^{esineda} ~~olla~~ kahele kujule: absoluutne (Kriminaalseadustik § 40)²⁷⁾ ja relatiivne (Kriminaalseadustik § 41)²⁸⁾.

Meie kehtiva Kriminaalseadustiku § 40 lausub:

"Süüks ei arvata süütegu, mille saatis korda lapsealine, alla kaheteistkümne aastases vanuses."

Normaalselt ja absoluutselt süüdimatud on lapsealised alla 12 - aastases vanuses. Nende suhtes tuleb eitada süüd süüdivuse puudusel igal juhtumil, ilma erandita. Alla 12 aasta vanuse isiku suhtes ei või üldse üleskerkida küsimus süüdimatuse suhtes Kriminaalseadustiku § 39 järgi.

Alla 12 aastased lapsealised võivad olla vahendiks süüteo toimepanemisel. Sel juhul karistuse alla langeb see, kes kasutas neid oma kuritahtliku sih~~xi~~ saavutamiseks.

26) Vt. Kriminaalseadustik § 39.

27) Vt. Kriminaalseadustik § 40.

28) Vt. Kriminaalseadustik § 41.

b. relatiivne süüdimatus.

Absoluutse süüdimatuse kõrval tunneb Kriminaalseadustik relatiivset süüdimatust. Kriminaalseadustiku § 41²⁹⁾-est on paigutatud relatiivne süüdivusvõime mõiste. Kriminaalseadustik § 41 lausub: "Süüks ei arvata süütegu, mille saatis korda kaheteistkümne kuni seitsmeteistkümne aastane alaealine, kes oma teo iseloomust ja tähendusest ei võinud saada aru või juhtida oma tegevust."

Siin on antud normaalne, relatiivne süüdimatus. Igak konkreet-juhul tuleb tõestada süüdivusvõimet, kas alaealine sai aru oma teo iseloomust ja tähendusest ja kas ta võis juhtida oma tegevust. Süüdimatuse relatiivsus laheneb n.n. "arusaamise küsimuse" arutamisel.

Arengu protsess ei toimu igäühel üheaegselt - ühel kiiremini teisel aeglasemalt. Sellepärast on raske kindlaks määrata absoluutse ja relatiivse süüdimatuse määramiseks vanuse piiri. Lapsed ei ole võimelised aru saama nähete kausaal sidemest, nähteid kaaluma ja vastavalt arutamisele + toimima.

---

29) Vt. Kriminaalseadustik § 41.

Nad on impulsiivsed, neid võib kergelt mõjutada, sest nad ei mõtle oma teo tagajärgedest üle. (Niisugune seisund on lapsega.) Aeglaselt toimub arenemise protsess. Mida keerulisem on nähe - seda aeglasemalt tekib lapses ¹ sellast ³ arusaamine. Seadusandlus ja teooria tunnustavad, et süüdivusvõimelisus algab momendist, mil tekib ühiskondlikkudest ² koostustest ⁴ arusaamine ja konkreet-¹ sel juhul arusaamine oma teo mittevastavusest neile kohustustele. Mõned seadusandlused leiavad, et ei saa kindlaks määrata vanuse piire süüdivusvõimetuks tunnustamisel, sest vanus on formaalne tunnus, iga määr on suvaline.

Meie seadusandlus on arvamusel, et lapsed kuni 12-e aasta vanuseni - on täiesti, absoluutselt, süüdivusvõimetud. Teistes koodeksites vanusepiir on vähem, nt. endises venes - 10 aastat. Lapsed kuni 12. aasta vanuseni Eestis - on absoluutselt süüdivusvõimetud ~~seon~~ ümberlükkamatu presumptsioon (praesum_tio iuris et de jure). Lasteeliste suhtes, ei ole Kriminaalseadustikus ³⁰⁾ mingisuguseid sanktsioone, ka kindlustusvahendite näol ette nähtud.

30) Vt. Kriminaalseadustik § 40.

Lapseealiste kuni 12a- ja alaealiste 10-ast kuni 17-eni ^{vahel} on olemas põhi ^{erinevus} ~~vahet~~. Esimesed on alati süüdivusvõimetud (absoluutne süüdivusvõimetus), teised ainult siis, kui on antud need tingimused, mis kõrvaldavad süüdivusvõimelisust. Esimeste suhtes kriminaaljälitamine üldse ei või algatatud olla; teiste suhtes - kohus peab kindlaks tegema igal konkreetsel juhul, kas alaealine on süüdivusvõimeline või mitte.

Maksimaalne piir küpsuse tunnustamiseks on 20 aastat, kuid see on loomulikult formaalne tunnus. Üle 20-a isikute suhtes ei seata küsimust - kas on ta ~~X~~ küps või mitte. Peale 17.a. saamist eeldatakse inimese psühhilist küpsust. Vastasel juhul on inimene psühhiliselt haige. 17-20 a. tarvitatakse karistust, kuid obligatoorselt vähendatakse (Kriminaalseadustik 56).³¹⁾

Esimene riigi ja ühiskonna ülesanne seisab võitlemises süütegevusega, peab olema suunatud sellele, et lapsed, kes sattusid süütegevuse teele, ^{saaksid} ~~oleksid~~ sellest kõrvaldatud. Selleks on vaja, et laps või alaealine ^{vastavat kasvatust} saaks ~~seada~~, mida ta perekond ei suuda talle anda.

Enne kehtis vaade malitia supplet aetatem. Kaasajal

³¹⁾ Vt. Kriminaalseadustik § 56.

on selge selle vaate vildakus. Laps hoolimata rikkumise-
 sest on siiski laps. Laps või alaealine, kes toime pani
 süüteo, on vaeste, kodutu, mahajäetud laste üheks lii-
 giks.

Parandamise sihiga kohus tarvitab alaealiste suh-
 tes kindlustusvahendeid, mis on ettenähtud Kriminaal-
 seadustiku § 41³²⁾ Kriminaalseadustik § 41- es on kir-
 jutatud:³³⁾ "... alaealisi võib anda vastutusliku valve
 alla vanematele, nende eest hoolitsevatele isikutele
 või muudele ustavatele isikutele, kes sellega on nõus;
 raskete kuritegude või kuritegude kordasaatmisel aga
 võidakse neid paigutada ka parandusasutustesse, kui
 see aga võimata, siis alaealiste jaoks vangimajas seatud
 eriruumidesse.

Parandusasutustesse või alaealiste jaoks vangimaj-
 as seatud eriruumidesse paigutatud alaealised peetak-
 se seal kinni kuni paranemiseni, ühelgi juhul mitte
 alla ühe aasta ja mitte kauem kuni nende kaheksateist-
 kümne aastaseks saamiseni; neid aga, kes paigutamise
 ajal üle viieteistkümne aasta vanad olid - mitte kauem

32) Vt. Kriminaalseadustik § 41.

33) Vt. Kriminaalseadustik § 41.

kui nende kahekümne aastaseks saamiseni."

Kõikide nende vahendite siht on alaealist parandada, vastavalt kasvatades ja õpetades. See on raske ülesanne, nõuab kannatust ja armastust oma töö vastu ~~suhtes~~. Kahjuks parandusasutised ei saavuta alati oma sihti. Need kindlustusvahendid ei ole mingis mõttes karistus. Karistust võib kohandada ainult nende isikute suhtes, kes on võimelised arusaama käitumise iseloomust, tähendusest ning võimelised juhtima oma tegevust.

§ 9. Partsiaalne ehk nõrgestatud süüdivusvõime.

Tavaliselt järeldatakse süüdivusvõimet süüteo toimepanemise momendist ~~x~~ kuni karistuse kandmise lõpuni. On mõeldav aga, et isik sooritanud mitu süütegu, oli ühe süüteo suhtes süüdivusvõimeline ~~teiste~~ suhtes süüdivusvõimetu. Sel korral on meil tegemist partsi-
aalse ehk vähenenud süüdivusvõimega.

Kriminaal-poliitiliselt propageeritakse vähenenud ehk partsiiaalset süüdivusvõime mõistet. Prof. Feuerbach³⁴⁾ arvab, et partsiiaalse hullumeelsuse juures

34) Vrdl. Prof. Feuerbach. Mittermeier, Lehrbuch des Peinlichen Rechts. 1836a. lhk. 95.

on tähtis, kas hullumeelsus seisib vähemalt näilises sidemes süüteo kordasaatmisega. Prof. Posnõsev³⁵⁾ väite kohaselt süüdivusvõime ja süüdivusvõimetu ~~sex~~ ~~sundite~~ vahel ei ole midagi vahendlikku. Kui inimesel on kõik võimed mis haaravad süüdivusvõime mõistet, vaatamata sellele, et nad on nõrgalt arenenud, on iga süüdivusvõimeline; kui puudub kas või üks süüdivusvõime tunnustest, on ta süüdivusvõimetu. Vähenenud süüdivusvõime mõiste tekitab suuri raskusi. Võimatu on kindlaks teha piir~~ed~~ süüdivusvõime ja vähenenud süüdivusvõime vahel ja selle viimase ja süüdivusvõimetuse mõistete vahel.

Kehtiv seadusandlus ei tunnusta, vähenenud süüdivusvõime mõistet. Selle asemel nende isikute suhtes, kes on nõrgestatud psühhikaga, vaimselt vaesed ning tasakaalutud jne. kergendatakse karistust.

Kehtiva õiguse kohaselt kohus oma suva järgi võib arvesse võtta süüid vähendavaid asjaolusid, ~~ilma et~~ jagada ^{mata} süüdivusvõimet kahte ^{eks} ossa: kõrgem ehk täielik süüdivusvõime ja nõrgem ehk vähenenud süüdivusvõime. Kui ~~toime panna~~ ^{süüdivusvõimet} selliselt jaotada - siis (kohus on) koguni sunnitud karistust vähendama. See aga ei ole

³⁵⁾ Vrdl. Prof. Posnõsev. Ucebник ugolovnogo prava. Moskva. 1923. lhk.89.

otstarbekohane; kohtul peab olema võimalik tegutseda selles suhtes oma suva järgi, omal vabal äranägemisel.

§ 9. Actio libera in causa.

Erandina arvatakse kriminaalõiguses isik süüdivaks, olgugi et tema tahteteonduse teostamise aja~~l~~ või ajal, mil~~l~~ ta seda teostama pidi, oli süüdivusvõimetus seisundis, ette-nähes, et ta säärases seisundis, või selle tõttu, süüteo täide saadab. Nt. kasutatakse narkootilisi aineid selleks, et süüdimatuse seisundis toime panna süütegu. Normaaluni võib olla vahendiks süüteo toimepanemiseks. Näiteks ema heitis magama sihilikult paneb kõrvale rinnalapse, teades, et liikudes unes ta võib oma lapse lämmatada. Samuti mõned joovad end purju ja panevad toime süüteo, mis oli karskes seisundis ette kavatsetud. Niisugusteks juhtumiteks süütegu seisneb teostamisest. Loomulik on, et neid isikuid tuleb käsitleda süüteo subjektina. Ei ole nõutav, et isik süüteo sooritamise kestel kogu aja oleks süüdivusvõimeline; (on nõutav potentsiaalne võime) küllal-dane on kui süüteo sooritamise alguses süüdivusvõime oli antud. ³Et ⁴ ⁵ähtusid ¹ ~~Kas~~ kavatsused ~~sattusid~~ kokku teoga - see

²moment juba nõuab vastutusele võtmist.

III. LÖPPKOKKUVÕTE.

Süüdivusvõimetuks tunnustamise järeldused.

Kriminaalõiguse printsiipide kohaselt subjekti-
deks võivad olla ainult süüdivusvõimelised isikud.
Järelikult juriidilised isikud Kriminaalõiguse subjek-
tiks ei või olla. Igal subjektil on oma õiguste ja
kohustuste sfäär; iga subjekti Kriminaalõiguse norm
kohustab kuid ka õigustab. Subjektide hulgast langevad
välja süüdivusvõimetud.

Süüdivusvõimetuks tunnustamine toob protsessuaal-
selt enesega kaasa õigeksmõistmise.

Erilised sanktsioonid, millede rakendamine on
sõltuv kohtu äranägemisest, on tarvilikud sellepärast,
et süüdivusvõimetud võivad olla ühiskonnale hädaohtli-
kud ja nad tekitavad kaastunnet, ning teisest küljest
on siih parandamise siht.

Süüdivusvõime peab antud olema süüteo toimepanemise
hetkel, see on expressis verbis tähendatud KrS § 39³⁵⁾

35) Vt. Kriminaalseadustik § 39.

¹ Kas oli isik enne või pärast süüteo sooritamist süüdivusvõimetu, ei ole oluline süü äramääramisel. Kui süüteo toimepanemise hetkel isik oli süüdivusvõimetu - mõistetakse tema õigeks.

Kui süüalune on olnud vastutav süüteo kordasaatmise ajal, kuid on langenud Kriminaalseadustikus § 39³⁶⁾ esimeses lõikes ettenähtud seisukorda pärast süüteo kordasaatmist, - siis peatatakse kriminaaljälitamine kuni isiku paranemiseni. Karistuse teostamist samuti peatatakse. Kriminaaljälitamise peatamine sääraseis asjus on tingitud põhimõttest, et sel ajal, kui süüalune on vaimuhaige, ei ole otstarbekohane tema üle kohut mõista, kuna ta ei suuda säärases seisukorras ennast kaitseda. Samuti ei ole võimalik ka temale mõistetud karistust täitmisele pöörata, sest karistus ei saaks tema vaimlise seisukorra tõttu temasse avaldada mingit mõju.

Üldiselt peatab kriminaaljälitamise prokurör, sääraseis asjus erandlikult aga ringkonnakohus. Sellepärast, et siin tuleb ette võtta toiminguid, mida

36) Vt. Kriminaalseadustik § 39.

prokurör teha ei saa. Kriminaal-kohtupidamiseseadustik § 311³⁷⁾.

Kriminaalkohtupidamiseseadus § 312³⁸⁾ lausub:

"Prokuröri arvamuse põhjal täimetab ringkonnakohus süüaluse vaimlise seisukorra läbivaatamist korraldaval istungil kohtuarsti ja kahe teise arsti kaudu, kelleks tuleb kutsuda, kui võimalik, vaimuhaiguste-arste."

Tuleb silmas pidada, et prokurör oma arvamust süüaluse vaimlise seisukorra läbivaatamiseks võib ringkonnakohtule esitada ainult niisuguses asjas, milles eeluurimusel kogutud andmed süüaluse kohtu alla andmiseks on küllaldased.

Kokkuvõttes tuleb peatuda Kriminaalõiguse iseloomu. Kaasaegne Kriminaalõigus püüab olla võimalust mööda humanne ja sellepärast asetab süüdivusvõime probleemi esikohale. Selle probleemi tähtsusjäreldeb juba sellest, et ta haarab tuhandeid ja tuhandeid inimeste saadusi. Mitte asjata määrata kindlaks iga süüdistusaktis (Kriminaalkohtupidamiseseadustik § 301)³⁹⁾ süüaluse vaimset seisundit.

37) Vt. Matto. Kriminaalkohtupidamise seadust. kommentaari-ridega. Tallinn. 1934. § 311.

38) Vt. Matto. Kriminaalkohtupidamise seadust. kommentaari-ridega. Tallinn. 1934. § 312.

39) Vt. Kriminaalkohtupidamiseseadustik § 301. Matto 1934.

Süüdivusvõime probleemi lahendus meie Kriminaalseadustikus on peaaegu perfektne. Võrreldes meie Kriminaalseadustiku, eriti süüdivusvõime kohta käivat eeskirja, teiste seadusandlustega, tuleb tunnustada, et meie Kriminaalseadustik seisab esikohal. Mõned teised seadusandlused, nagu näiteks Prantsuse Belgia ja Hollandi ei tunne absoluutse süüdimatuse perioodi ja järelikut on puudulikud.

Teoreetiline külg süüdivusvõime probleemil on Kriminaalseadustikus lahendatud ideaalselt, jääb ainult soovida, et kohtupraktika, süüdivusvõime tunnustamise suhtes, oleks samal kõrgusel.